त्रित आप्त्यः।पवमानः सोमः। उष्णिक्।

क्राणा शिशुर्महीनां हिन्वन्नृतस्य दीधितिम्। विश्वा परि प्रिया भुवदध द्विता॥ ९.१०२.०१

क्राणा- शोभनकर्मा। महीनाम्- महतीनां मूलशक्तिधाराणाम्। ऋतस्य दीधितिम्- ऋतधारणाम्। शिशुः- वत्सः। हिन्वन्- प्रेरयन्। विश्वा प्रिया- सर्वाः प्रेमप्रणालीः। परि- परितः। भुवत्- भवति। अध- अनन्तरम्। द्विता- द्विविधः दिव्यमानुषशक्तियुक्तः अभ्युदयनिःश्रेयसात्मकश्च भवति ॥१॥

उप त्रितस्य पाष्योरभक्त यद्गुहा पदम्। यज्ञस्य सप्त धामभिरध प्रियम्॥ ९.१०२.०२

अध- अनन्तरम्। त्रितस्य- तीर्णतमस्य तिरस्कृताज्ञानस्योपासकस्य। पाष्योः- रसनिष्पादकयोः स्थैर्यप्रतीकयोः। गुहा- अन्तरे। पदम्- सूक्ष्मं स्थानं चैतन्यमयम्। यज्ञस्य- उपासनस्य। सप्त धामभिः। उप अभक्त- समभजत ॥२॥

त्रीणि त्रितस्य धारया पृष्ठेष्वेरया रयिम्। मिमीते अस्य योजना वि सुक्रतुः॥ ९.१०२.०३

त्रितस्य- तीर्णतमस्य तिरस्कृताज्ञानस्योपासकस्य। त्रीणि- भूर्भुवराद्युपलक्षितान्नप्राणमानसानि। वि- विशेषेण। धारय। पृष्ठेषु- चित्तस्य उत्कृष्टस्थानेषु। रयिम्- दैवीं संपदम्। आ- समन्तात्। ईरय- प्रेरय। अस्य- एतस्य। योजना- संयोजनानि। सुक्रतुः- शोभनसङ्कल्पः। वि- विशेषेण। मिमीते- अशब्दयत् ॥३॥

जज्ञानं सप्त मातरो वेधामशासत श्रिये। अयं ध्रुवो रयीणां चिकेत यत्॥ ९.१०२.०४

Dr. Rangani

अयम्- एषः। ध्रुवः- सनातनः। यत्- यदा। रयीणाम्- संपदः। चिकेत- ज्ञातवान्। तदा। तम्। जज्ञानम्- प्रादुर्भूतम्। वेधाम्- मेधाविनम्। श्रिये- मङ्गळाय। सप्त मातरः- आपो मूलशक्तिधाराः। अशासत- अनुशासनं कुर्वन्ति ॥४॥

अस्य व्रते सजोषसो विश्वे देवासो अद्रुहः। स्पार्हा भवन्ति रन्तयो जुषन्त यत्॥ ९.१०२.०५

अस्य- एतस्य सोमस्य। व्रते- धर्मे। सजोषसः- सहृदयाः। अद्रुहः- अद्रोहिणः। विश्वे देवासः- सर्वे देवाः। यत्- यदि। जुषन्त- सेवन्ते। तर्हि। स्पार्हाः- स्पृहणीयाः। रन्तयः- रमणशीलाः। भवन्ति ॥५॥

यमी गर्भमृतावृधो दृशे चारुमजीजनन्। कविं मंहिष्ठमध्वरे पुरुस्पृहम्॥ ९.१०२.०६

कविम्- क्रान्तदर्शिनम्। मंहिष्ठम्- महात्मानम्। अध्वरे- ध्वररहिते कर्मणि। पुरुस्पृहम्- बहुभिः स्पृहणीयम्। यम्। ईम्- एनम्। गर्भम्। ऋतावृधः- प्रकृतिनियतिभूतसत्यवर्धयित्र्य आपो मूलशक्तिधाराः। दृशे- दर्शनाय। चारुम्- सुन्दरम्। अजीजनन्- अजनयन् ॥६॥

समीचीने अभि त्मना यह्वी ऋतस्य मातरा। तन्वाना यज्ञमानुषग्यदञ्जते॥ ९.१०२.०७

समीचीने- सङ्गते। यह्वी- महत्यौ। ऋतस्य मातरा- प्रकृतिनियतिभूतसत्यस्य निर्मात्र्यौ द्यावापृथिव्यौ। त्मना- आत्मना। अभि- सोममभिगच्छतः। यज्ञम्- उपासनम्। तन्वानाः- विस्तारयन्त उपासकाः। आनुषक्- अनुषक्तं यथा भवति तथा। अञ्जते- सोमं व्यञ्जयन्ति ॥७॥

क्रत्वा शुक्रेभिरक्षभिर्ऋणोरप व्रजं दिवः। हिन्वन्नृतस्य दीधितिं प्राध्वरे॥ ९.१०२.०८

Dr. Rangaraji

अध्वरे- सर्वभूतहिते कर्मणि। ऋतस्य- प्रकृतिनियतिभूतसत्यस्य। दीधितिम्- धारणाम्। हिन्वन्- प्रेरयन्। शुक्रेभिः- दिव्यैः। अक्षभिः- श्रोत्रदर्शनादिभिः। क्रत्वा- सङ्कल्पेन। दिवः व्रजम्- चिदाकाशस्थचिद्रश्मिसमूहम्। अप ऋणोः- उद्घाटितवानसि ॥८॥

Dr. Ranganji